

УДК 783:7.03(477.8)

DOI 10.31.65/2520-6966-2019-12i-97-204-211

Т. В. Юрчило

Магістрантка Навчально-наукового інституту мистецтв
"Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка",
orcid.org/0000-0001-5871-4979, jurchylotanja@ukr.net

**Скрипкова культура Прикарпаття на сторінках
Івано-Франківської газети "Галичина"**

У статті вперше систематизовано відомості з газети "Галичина" Івано-Франківська щодо розвитку культурно-мистецьких подій міста, краю. Матеріали видання, заснованого 1991 року, містять інформацію про музичні традиції скрипалів минулого, сьогодення, що сприяє популяризації їх творчості, виготовлення, форм побутування скрипки на Прикарпатті, діяльності знаних майстрів цієї справи, досвіду кожного в опануванні гри на даному інструменті. Акцентовано увагу на персоналіях виконавців-скрипалів різних вікових груп, юних, дорослих обдарувань, як-от: лауреата міжнародних, всеукраїнських конкурсів Богдана Івасика з Івано-Франківська й людини-оркестра Романа Кумлика з селища Верхній Ясен, що умів грати на 35 музичних інструментах, людини-оркестра з Косівщини Михайла Тимофіїва та майстрів Романа Шмигельського з селища Ясеня, скрипки й альти якого звучать в Аргентині, Іспанії та його вчителя Федора Кравчука з Космача з Косівщині. Охарактеризовано зміст статей, деталізація фактів в яких сприяє розумінню причин звуку скрипки як співучого й неперевершеного. Виокремлено значення Івано-Франківської філармонії імені Іри Маланюк, на сцені якої дають концерти скрипалі-солісти, камерні оркестри, як-от: філармонійний камерний оркестр "Harmonia Nobile", що впродовж 32 років на чолі з Наталією Мандрикою гастролює в країнах Західної Європи, Азії, Африки. "Галичина" містить матеріали про академічний симфонічний оркестр філармонії (диригент Сергій Черняк), струнний ансамбль "Quattro corde" з незмінним, упродовж 18 літ, керівником Анжелою Приходько. Розкрито важливість проведення 18 літ посліпль проекту "Юний віртуоз". На сторінках "Галичини" проаналізовано фестивалі краю, як-от: "Карпатський простір" за участю українських, зарубіжних виконавців, фестиваль імені Квітки Цісик, що з дитинства любила скрипку як "царицю інструментів", етнофестиваль "Космач – келія сонці". В ряду авторів статей "Галичини" наведені Ліна Костенко, Іван Малкович.

Ключові слова: газета "Галичина", Прикарпаття, скрипка, виготовлення, виконавці, мистецькі колективи, скрипкова культура.

Газета "Галичина" – справжній літопис незалежної України у Івано-Франківській області, жива історія імен у державі й регіоні. Ось уже 29 років саме з її шпальт черпають прикарпатці найповніші відомості про події в краї й Україні, кваліфікований аналіз процесів сьогодення, новини бізнесу, культури, спорту. Девіз газети: "Актуально, гостро, чесно, професійно".

Чимало опублікованих відомостей розкривають побутування скрипкової культури в нашому регіоні, її розвій. Повідомляється не тільки про видатних скрипалів нашого краю, а й підростаючі обдарування. У статті "Ліричні промови юного скрипаля" написано про те, що Богдан Івасик навчається у Вищій школі музики в місті Кельні (Німеччина) у класі народного артиста СРСР професора Віктора Третьякова. Гри на скрипці розпочав навчатися ще з п'яти років. Уперше виступив на професійній сцені в сім років з камерним оркестром "Київські солісти" під керівництвом Богодара Которовича. Він – лауреат міжнародних і всеукраїнських конкурсів, всеукраїнського відбору на конкурс класичної музики ("Молоді музиканти Євробачення-2012", Відень, Австрія). Батьки Богдана живуть у Івано-Франківську. Описано враження від гри юного митця, приміром, як щиросердним і мелодійним звучанням причарувало публіку скрипкове соло Б. Івасика. Ніжні ліричні промови молодого скрипаля трепетно торкали найсокровенніші глибини людської душі. Отже, на сцені – артист, який може і має принести честь своїй Батьківщині. У його грі відчувалась велика мистецька сила й ще більше – душа громадянина [2, с. 24].

Газета привертає увагу до постаті поета Івана Антоновича Малковича. Він – один з тих, хто активно впливає на український культурний простір. Пише проникливі вірші, закорінені в "добротну українську віршовану традицію" (Євген Баран) і вмів ностальгувати за часами своєї юності, котрі провів у музичному училищі імені Дениса Січинського, де опановував гру на скрипці. У 1986 році одружився зі скрипалькою Яриною Антків. Коли вийшла перша поетична збірка "Білий камінь", то у видавничій рецензії на збірку Ліна Костенко назвала автора "найніжніша скрипка України". Також вона першою привітала Малковича з 25-літтям видавництва. Запис вітання слухали всі, хто прийшов на зустріч. "Поет і скрипаль – це неймовірне поєднання, – почала Ліна Василівна. – Він почав з української "Абетки" і я так це відчуваю: як Шевченко поставив на сторожі слово, так Малкович поставив на сторожі Ангела, що було неможливо за радянської влади. У нього бездоганний смак, естетика, котру може відчутти тільки поет і скрипаль" [1, с. 15].

Формує інтерес до скрипки проект "День гуцульської культури на Львівщині". Артисти з Верховини дарували львів'янам і гостям міста колядки, співанки, мелодії троїстих музик; запросили відвідати Музей гуцульського побуту, етнографії та музичних інструментів імені Романа Кумлика (1880–2014). Цей заслужений працівник культури України відомий як гуцульський музикант-віртуоз, поет-коломийкар. Ще в першому класі юний музикант дебютував зі скрипкою на обласній сцені. Згодом його називали людиною-оркестром, адже грав на 35 музичних інструментах. На скрипці виконував твори на правій і лівій бік, мав у колекції більше 10 різних моделей, у тому числі скрипку-довбанку для новачків і американську прямокутну скрипку, зроблену гуцульським майстром за фотографією [9, с. 8].

А 17 березня 2016 року в Івано-Франківську вшанували пам'ять гуцульського маестро Романа Кумлика, котрий 22 січня 2014 року відійшов у вічність. Народився 4 грудня 1948 р. у с. Верхній Ясен. Хлопця до 10 років виховувала мамина сестра Марія з чоловіком Петром Кречуняком, котрий і дав малому Ромкові ази гри на скрипці. У Сімферополі закінчив музичну школу, диригентські курси. У 2000 р. втілює у життя мрію – відкрив у родинному домі приватний музей гуцульського побуту, етнографії та музичних інструментів. Там можна побачити трембіти, скрипки, до яких в Кумлика особлива любов. Нині до музею у Верховині вас спровадить кожен. Там тепер знову звучить скрипка – грою на ній після батькового відходу за 9 місяців оволоділа донька Наталія, лікар за фахом [13, с. 18].

Про ще одну людину-оркестр газета написала: "Заслужений майстер народної творчості України Михайло Тимофіїв – відома людина в Україні". Він народився у Мишині, що поблизу Коломиї. Гойдався в дерев'яній колісці, відчуваючи її плавний ритм. Ріс і заворожено дивився на музичні інструменти, адже в нього родина музикантів. Без музики вона не могла жити. Малий Михайлик тягнув руку до скрипки й боявся торкнутися її. Слухав мелодії та запам'ятовував їх, щоб повторити згодом, зарядити ними слухачів, і не лише їх. Та спочатку юне обдарування зробило собі скрипочку, яка була химерною не такою як усі. Ворушив патичком-смічком струни – і в уяві виникали бажані звуки. "Музика – не тільки мій хліб, це моє життя", – каже М. Тимофіїв. Оточений музикою настільки, що це дозволило йому фахово й успішно викладати хорове диригування (індивідуальне), акомпанемент, вести домро-балалайковий оркестр та оркестр українських народних інструментів, ансамблі сопілкарів, бандуристів, скрипалів, а також основний і додатковий інструменти: сопілка, скрипка, фрілка, цимбали, бандура, домра (мандоліна), музично-

теоретичні дисципліни. Знаний у музичному світі композитор Дмитро Циганков якось сказав: "Таланту Михайла Тимофіїва вистачило б на п'ятьох". "Чи здійснилися мої мрії і задуми? – роздумує маестро. – Можна сказати, що так. Але міг би зробити більше, примножуючи музичну славу Прикарпаття, якби були колись кращі часи" [12, с. 14].

Стосовно виготовлення скрипок, то Мар'ян Локатир у дописі "У скрипці – часточка душі" розповів про Романа Шмігельського із с. Ясеня (Рожнятівщина). На виготовлення одного інструмента йде більше півроку. Згаданий вже майстер-самоук Федір Кравчук із Космача (Косівщина) при зустрічі сказав, що давно чекав людину, якій би передав своє вміння. Скрипки й альти, виготовлені руками Р. Шмігельського, звучать в Аргентині, Іспанії, Італії [4, с. 5].

А ще детальніше про "бабського" майстра згадується в статті "Будні Ясеня". "Є в селі невеличкий хутірець, що називається, як і потічок, що його омиває, – Бабський. І там живе цікавий майстер струнних інструментів – Роман Шмігельський, який виготовлення скрипок величає не інакше, як своєю любов'ю". Розказує: "Я селяк із села Каменя на Рожнятівщині. Завжди любив і люблю співати. А на скрипці грати не вмю – Бог таланту не дав. Та й скрипка для мене в молоді роки була чимось недосяжним. Але мав мрію майструвати скрипки, тож і знайшов у Космачі вчителя – Федора Кравчука. Про нього вчитав у газеті. Зустрілися, а через рік привіз йому на показ так-сяк змайстровану скрипку. Вчитель похвалив і сказав, що буде з мене майстер. Порадив шукати ще кращого вчителя. Закінчив музучилище і пішов працювати майстром з ремонту музичних інструментів. У Москві я познайомився з Юрієм Почекінім (відомий скрипковий майстер), який два роки вчився в Італії. Мав добру школу. А карпатські явір і смерека робили скрипку співочою та неперевершеною. Для мене робота над скрипкою – це просто любов" [3, с. 5].

Важливе місце для духовного збагачення краян займає Івано-Франківська обласна філармонія імені Іри Маланюк. Тут часто виступають скрипалі-солісти, різні мистецькі колективи. Так, художньому керівникові й концертмейстеру філармонійного академічного камерного оркестру "Harmonia Nobile" Наталії Мандриці одній із перших скрипалів нашої держави присвоїли звання – Народна артистка України. Опубліковане в газеті інтерв'ю з директором філармонії Василем Тимківим розповідає про те, що важливою подією було "охрещення" філармонії ім'ям славетної оперної співачки Іри Маланюк. Вона народилася в Станіславові (тепер Івано-Франківськ). Її першою сценою була естрада теперішньої філармонії. Тут, за ініціативи доктора мистецтвознавства Ганни Карась, започаткували

ще за життя славнозвісної співачки конкурс вокалістів імені Іри Маланюк. Нині йому хочуть надати професійного статусу.

Найбільшим колективом філармонії є академічний симфонічний оркестр, яким керує Сергій Черняк. Цікавою є також концертна діяльність струнного ансамблю "Quattro corde" (у перекладі з італійської – Чотири струни), керівником якого є Анжела Приходько. Колектив працює вже 18 років [8, с. 15].

Поважніший вік має мистецький гурт "Harmonia Nobile", що відсвяткував свою 32-гу річницю. Його учасники побували з гастролями в Польщі, Німеччині, Франції, Бельгії, Швеції, Іспанії, Італії, Португалії, навіть в Азії та Африці. А детальніше про їхнього художнього керівника ми дізнаємося з інтерв'ю, опублікованого в газеті. Н. Мандрика розповіла про свої дитячі роки, навчання в Львові, який став для неї малою батьківщиною, її дитинством, юністю. Але вона дуже полюбила Івано-Франківськ. Стосовно того, чому свою професію поєднала зі скрипкою, розкажує: "Із чотирьох років, як розповідали батьки, мене тягнуло до цього інструменту. Ще володію і грою на фортепіано, але скрипка – це моя душа". Для підростаючих поколінь проводиться програма "Юний віртуоз", якій уже 18 років. "Концерти, на яких виступають талановиті івано-франківські діти, проводимо 2–3 рази на рік. Юні віртуози, з якими ми починали цю справу, тепер працюють в Києві, Ізраїлі, навчаються в Америці. Ми даємо можливість талановитим дітям відчути себе справжніми музикантами", – розповідає Н. Мандрика. А її пораду для молоді, яка планує поєднати своє життя з музикою, запам'ятовується на все життя: "Це найкраща професія, яка тільки може бути, тому що музика – безкінечна. Кожна професія, мені здається, має свою стелю. В музиці цієї стелі немає, тому цей фах завжди буде цікавим. Кожного дня, коли відкриваєш новий чи добре знайий збірник нот, можеш зробити для себе якість дуже важливе, тепле, найкраще відкриття. Пошук досконалості та все нові і нові відкриття" [7, с. 11].

Наше Прикарпаття багате фестивалями. Приміром, в обласному центрі вже вдруге відбудеться Міжнародний фестиваль країн Карпатського регіону "Карпатський простір". На три дні, з 5 по 7 травня 2017 року, як колись розповіла газета, на честь свого народження, місто перетвориться на мистецьку столицю Карпат. Музики на фестивалі буде багато, свою творчість продемонструють народні і класичні колективи, джазові музиканти і справжні зірки. На великій сцені на Вічевому майдані виступить польсько-український гурт "DagaDana", до складу якого входять Дагмара Грегорович – вокал, електронна музика; Дана Вінницька – вокал, клавіші; Микола Поспежальський –

контрабас, скрипка; Франк Паркер – ударні. Також свою творчість продемонструє Олег Скрипка під супровід Національного академічного ансамблю народних інструментів [6, с. 10].

У вересні 2017 року відбувся фестиваль імені Квітки Цісик. Автор статті написав: "Цю американську співачку українського походження по праву називають прекрасною квіткою, котра зуміла в пісні відтворити голос душі нашого народу". Батько, Володимир Цісик, ще з дитинства навчав своїх доньок грати на скрипці та фортепіано. Так Квітка пізнала скрипку, коли їй було лише чотири роки [10, с. 13]. Звісно, що таке повідомлення привертає увагу до талановитої співачки, яка, на жаль, рано пішла із життя.

Зачаровує відвідувачів етнофестиваль "Космач – келія сонця". Метою такого форуму-огляду творчості митців є популяризація гуцульської культури, звичаїв, ремесел. Дмитро Дзвінчук коментує це так: "Важкі будні гуцулів просто вимагають свят, які сприяють відновленню енергії через пісні, танець, музику". Не випадково Космач називають "українською Швейцарією", "серцем Гуцульщини", він віддавна славиться майстрами з виготовлення музичних інструментів. Неперевершені скрипки виготовляв Федір Кравчук, зараз їх робить Василь Палійчук [11, с. 8].

У селі Пирогові, що біля Києва, на території найбільшого в Європі "музею просто неба" – в Національному музеї народної архітектури та побуту України вперше відбувся фестиваль гуцульської культури "Гражда Fest", на якому гуцульську культуру представляв Косівський район. У культурно-мистецькій програмі гостей фестивалю розважали гуцульськими музикою, співанками, запальними танцями творчі колективи Косівщини, зокрема народний аматорський оркестр народних гуцульських інструментів Будинку культури села Річки, народний аматорський музичний гурт "Гармонія" та дуєт "Браво" районного Будинку культури. Окрасою фестивалю став виступ легендарного фольк-рок-гурту "Гуцули" [5, с. 9].

Навіть невеликий огляд опублікованих і систематизованих відомостей із газети "Галичина" допомагає кращому пізнанню різноманітних проявів побутування скрипки на Прикарпатті (виготовлення інструментів, знаних майстрів, опанування грою на ній, юних і дорослих обдарувань, відомих виконавців, їхні мистецькі колективи тощо). Така інформація особливо корисна при залученні школярів до музичного мистецтва, приверненні їх уваги до цього хордофона як "цариці інструментів". Це особливо стає в нагоді при агітації батьків навчати своїх дітей грі на скрипці, розвитку в них слухацької культури.

Література

1. Зьола Л. Малкович, котрого ми не знали. *Галичина*. Івано-Франківськ, 2017. 18 травня. С. 15.
2. Кульшенко А. Ліричні промови юного скрипаля. *Галичина*. Івано-Франківськ, 2014. 16–18 жовтня. С. 24.
3. Лазоришин І. Будні Ясеня. *Галичина*. Івано-Франківськ, 2010. 8 травня. С. 5.
4. Локатир М. У скрипці – часточка душі. *Галичина*. Івано-Франківськ, 2009. 3 листопада. С. 5.
5. Лосюк В. Гуцули Косівщини презентували "Гражда Fest". *Галичина*. Івано-Франківськ, 2018. 17 травня. С. 9.
6. Мончук О. Мистецтво, що об'єднує. *Галичина*. Івано-Франківськ, 2017. 4 травня. С. 10.
7. Мончук О. Скрипка – це моя душа. *Галичина*. Івано-Франківськ, 2017. 7 грудня. С. 11.
8. Мончук О. У філармонії кожен концерт – прем'єра. *Галичина*. Івано-Франківськ, 2017. 28 грудня. С. 15.
9. М. П. "Ось Жаб'є, гуцульська столиця". *Галичина*. Івано-Франківськ, 2018. 1 лютого. С. 8.
10. Посічанський М. Голос української душі. *Галичина*. Івано-Франківськ, 2017. 7 вересня. С. 13.
11. Процюк О. Космач – келія сонця. *Галичина*. Івано-Франківськ, 2017. 1 червня. С. 8.
12. Рябий В. Людина-оркестр. *Галичина*. Івано-Франківськ, 2015. 22 січня. С. 14.
13. Тугай Л. Живий спадок Кумлика. *Галичина*. Івано-Франківськ, 2016. 17 березня. С. 18.

References

1. Z'ola, L. (2017). Malkovych, kotrogo my ne znaly [Undiscovered Malkovych]. *Galychyna, Ivano-Frankivsk*. May 18, 15. [in Ukrainian].
2. Kulshenko, A. (2014). Lirychni promovy yunogo skrypalya [Lyrical speeches of young violinist]. *Galychyna, Ivano-Frankivsk*. October 16–18, 24. [in Ukrainian].
3. Lazorychyn, I. (2010). Budni Yasena [Yasen's every days]. *Galychyna, Ivano-Frankivsk*. May 8, 5. [in Ukrainian].
4. Lokatyr, M. (2009). U skryptsi – chastochka dushi [There is part of the soul in the voilin]. *Galychyna, Ivano-Frankivsk*. November 3, 5. [in Ukrainian].
5. Losuik, V. (2018). Gytsuly Kosivshynyn prezentuvaly "Grazhda Fest" [The Gytsuly present "Grazhda Fest"]. *Galychyna, Ivano-Frankivsk*. May 17, 9. [in Ukrainian].
6. Monchuck, O. (2017). Mystetstvo sho obeidnue [The gathering arts]. *Galychyna, Ivano-Frankivsk*. May 4, 10. [in Ukrainian].
7. Monchuk, O. (2017). Skrypka tse moya dusha [The violin – is my soul]. *Galychyna, Ivano-Frankivsk*. December 7, 11. [in Ukrainian].

8. Monchuk O. (2017). U filarmonii kozhen kontsert premiera [The every performance in the philharmonic is a premiere]. *Galychyna, Ivano-Frankivsk*. December 28, 15. [in Ukrainian].
9. M. P. (2018). Os' Zhabie, gutsulska stolytsya. [There is Zhabie – the Gutsul's capital]. *Galychyna, Ivano-Frankivsk*. February 1, 8. [in Ukrainian].
10. Posichankyi M. (2017). Golos ukrainskoi dushi [The voice of Ukrainian soul]. *Galychyna, Ivano-Frankivsk*. September 7, 13. [in Ukrainian].
11. Protsuik O. (2017) Kosmach kelia sontsya [Kosmach the town of the sun]. *Galychyna, Ivano-Frankivsk*. June 1, 8. [in Ukrainian].
12. Ryabyi V. (2015). Luidyna orkestr [A one-man band]. *Galychyna, Ivano-Frankivsk*. January 22, 14. [in Ukrainian].
13. Tugai L. (2016). Zhyvyi spadok Kumlyka [Kumlyn's life heritage]. *Galychyna, Ivano-Frankivsk*. March 17, 18. [in Ukrainian].

T. V. Jurchylo

Master in the Educational-Scientific Institute of Art under Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, orcid.org/0000-0001-5871-4979, jurchylotanja@ukr.net.

The violin in culture of Prykarpattya on the pages of Ivano-Frankivsk journal "galytchyna"

According to the Ivano-Frankivsk journal "Galychyna" considering cultural and art life of town event and area information has been arranger in this paper first time. The articles of the journal founded in 1991 contain information about violin's musical tradition of the past and present. It popularizes activities of musician concerning they art in Prykartapattya, experiences and learning of each one in violin performance. Attention have been paid to personalities performers of different ages, for example, Bohdan Ivasyk, winner of many art competitions and Roman Kumlyk a one man band, and Mykhailo Tymofiiiv, Roman Shmygelskyi and Fedir Kravchuk who performed in Argentine and Spain. Analyze have been given to the content of the articles, that could help to hear song of violin as perfect musical instrument. The Ira Melnyk's performance was mentioned with orchestra "Harmonia Noble" with its tour to 32 states in the world in Western Europe, Asia, Africa. The journal "Galychyna" contains information about Sergii Cherniak's orchestra, ensemble "Quattro corde" with its conductor Alzhela Prychodko. Explored a lot of festival as "Junior virtuoso", "Carpathian area", and festival dedicate Kwitka Tsyisyk, who likes violin as head of musical instruments, ethno festival "Kosmach – the room of the sun". Lina Kostenko and Ivan Malkovich also mentioned in this journal.

Key words: Journal "Galytchyna", Prykarpattya, violin, artist, art band, violin culture.